

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогіки та корекційної освіти

Переворська О.І., Приходько Т.П.

Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи з курсу

«Родинна педагогіка»

студентам денної та заочної форм навчання

Дніпропетровськ

2015

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогіки та корекційної освіти

Переворська О.І., Приходько Т.П.

Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи з курсу

«Родинна педагогіка»

студентам денної та заочної форм навчання

Дніпропетровськ

2015

ББК 84.05(1)

П 32

Методичні рекомендації затверджені на засіданні
Вченої ради факультету психології
ДНУ ім. Олеся Гончара (протокол №5 від 04.02.2014)

Рецензенти:

Зеленська Л.І., доктор педагогічних наук, професор Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара ;

Коробов Є.Т., кандидат педагогічних наук, доцент Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара .

Переворська О.І

П 32 Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи з курсу «Родинна педагогіка» студентам денної та заочної форм навчання / О.І. Переворська, Т.П. Приходько. - Дніпропетровськ: Біла К.О., - 2015.- 16 с.

Методичні рекомендації будуть сприяти підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх фахівців, умінь застосувати психолого-педагогічні знання у реалізації особистісних і професійних життєвих стратегій, будувати відносини з людьми.

Методичні рекомендації для самостійної роботи студентам напряму підготовки 6.010105 "Корекційна освіта" та для широкого кола майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей.

Розділ 1. Родинна педагогіка в системі педагогічних наук

- 1.1. Предмет родинної педагогіки.
- 1.2. Зв'язок родинної педагогіки з іншими науками.
- 1.3. Витоки родинної педагогіки.
- 1.4. Завдання і методи родинної педагогіки.

Завдання для студентів

1. Зробіть схему загальних і відмінних ознак громадського і родинного виховання.
2. Схематично репрезентуйте витоки родинної педагогіки як самостійної галузі педагогічних знань.
3. Треба вивчити роботу П.Ф. Лесгадта «Семейное воспитание ребенка и его значение», назвіть основні принципи родинного виховання (їх автор називає «главные основания», вони є в розділі «Семейная жизнь ребенка»). Які з цих принципів треба порекомендувати сучасним батькам ?
4. Підберіть висловлювання про родину, про родинне виховання. Які з цих висловлювань зможуть зрозуміти старші дошкільники, молодші школярі? В якій педагогічній ситуації (бесіда з дітьми, ігри на побутову тематику, показ інсценіровки, роздивляння ілюстрованого матеріалу, читання художньої літератури і т.п.) доцільно використати висловлювання, які Ви підібрали ? Треба провести цю роботу, а потім її проаналізувати. Сплануйте і подальшу роботу з дітьми, яка буде сприяти зрозумінню ними підібраних Вами висловлювань.
5. Прочитайте одну з книг, де є досвід родинного виховання (наприклад , книгу В.С. Мухіної, Бориса та Олени Нікітіних та ін.). Визначіть основні напрями, методи та засоби виховання дитини, а також їх ефективність.
6. Назвіть художні твори, в яких є характеристика родини, різних її поколінь, внутріродинних відносин і т.п.

Розділ 2. Характеристика родини, тенденції її розвитку

- 2.1. Родина і шлюб.
- 2.2. Історичний екскурс.
- 2.3. Типи родин.
- 2.4. Родина в дзеркалі законодавства.
- 2.5. Функції родини.

Завдання для студентів

1. Назвіть основні функції родини. Треба довести, що вони взаємозв'язані, доповнюють одна одну.
2. Є точка зору, що зараз виховна функція родини послабла. Визначіть свою аргументовану позицію з цього приводу.
3. Видатний філософ А.Г. Харчев у 70-х рр.. вважав: суспільство, яке хоче, щоб відбувався процес зростання населення, має зробити максимальне подешевлення утримання дитини у родині. Як саме Ви це розумієте ? Чи згодні Ви з цим висловлюванням ? Які аргументи Ви будете мати на захист положення «не можна економити на дітях», якщо Вам доведеться зустрітися з представниками державних органів країни ?
4. Ви чули висловлювання «Щастя родини – в твоїх руках» ? Як Ви його розумієте ? Чи згодні Ви з цим ? Що є «робити» щастя родини ? На прикладі родин Ваших друзів, знайомих, близьких треба підтвердити або не підтвердити це висловлювання.
5. Надайте приклади, як саме Ви чи Ваші друзі змінювали на краще взаємовідносини у родині, виступаючи як вихователь своїх близьких (батьків, бабусь, дідусів, брата, сестри і т.д.). Кого з близьких людей Ви вважаєте своїм головним вихователем? Чому?
6. Назвіть, які Ваші інтереси, здібності допоможуть зробити досуг у Вашій родині більш цікавим, цінним ?

Розділ 3. Виховний потенціал родини

- 3.1. Роль родини в процесі формування особистості дитини.
- 3.2. Поняття про виховний потенціал родини.
- 3.3. Діти: один чи багато ?
- 3.4. Близнюки.
- 3.5. Діти без батьків.
- 3.6. Діти у родині.

Завдання для студентів

1. На ретроспективному аналізі свого дитинства доведіть, що родина – незамінний фактор розвитку людини.
2. Складіть схему «Компоненти виховного потенціалу родини».
3. На початку XX ст. у колі психологів та педагогів були популярні слова американського психолога С. Холла про те, що бути однією дитиною у родині – це вже мати хворобу у собі. Як ви їх розумієте ? Чи згодні Ви з цим, чи не згодні ? Про який Ви знаєте досвід виховання однієї дитини у родинях близьких, знайомих, друзів, можливо, й у Вашій родині ?
4. Ознайомтесь з книгою Г.Т. Хоментausкас «Семья глазами ребенка» і напишіть текст консультації для батьків на одну з наступних тем:
 - Як підготувати дитину до появи в родині малюка.
 - Тактика формування позитивних взаємовідносин між старшими та молодшими дітьми.
5. Треба запропонувати правила для батьків в ситуації «Як вести себе, якщо в родині тільки одна дитина».
6. Уявіть ситуацію: в групу дошкільного закладу (або шкільний клас) прийшли брати-близнюки. Педагог має таку думку: «Близнюки – це все одно, що мати в групі (класі) на одну дитину менше». Зробіть висновок про те, які педагог має уявлення про розвиток близнюків в групі дитячого садка (шкільному класі).

7. Поясніть, як Ви розумієте принцип усиновлення «вигідної дитини в родину».

Розділ 4. Психолого-педагогічні основи родинного виховання

- 4.1. Механізми виховання.
- 4.2. Батьківський будинок.
- 4.3. Батько та мати як вихователі.
- 4.4. Бабуся та дідусь як вихователі.
- 4.5. Любов та повага у родині як моральні цінності.
- 4.6. Вимоги у вихованні.
- 4.7. Авторитет батьків.
- 4.8. Традиції родинного виховання.

Завдання для студентів

1. Психотерапевт А.Б. Добрович описує спеціальні вміння, які допомагають будувати добрі стосунки між людьми: «умение держать улыбку (сохранять приветливое выражение лица), обращать внимание на других, слушать, что говорят другие, говорить «нет», не обижая других, не вступать, не вмешиваться в конфликты, одобрять других».

Треба розкрити значення кожного з цих умінь; визначити, з яких дій вони складаються.

Схематично описати та охарактеризувати ситуації, які потрібно використати для формування у себе цих умінь.

Поясніть необхідність таких умінь для створення позитивного мікроклімату у родині. Чи можна віднести ці вміння до професійних умінь сучасного педагога? Проаналізуйте.

2. Американський психолог Еда Ле Шан у книзі «Когда ваш ребенок сводит вас с ума» пише про те, що у людини, незалежно від віку, є потреба у приватності, в праві на особисте життя. Приватність виникає як потреба

дитини бути особистістю, що є важливим аспектом розвитку та взросління. Еда Ле Шан наводить приклад зі своєї багатолітньої практики, як одна мати «руководила жизнью своих детей, ни на минуту не выпуская их из-под контроля. Она постоянно просматривала их вещи под предлогом уборки их комнаты, следила за каждым их шагом. И результат оказался печальным: дети выросли скрытными, неискренними, лживыми». Поясніть, чому так вийшло?

3. Порівняйте два поняття «авторитарність» та «авторитет». Докажіть, що авторитет батьків і гуманне виховання не виключають одне одне.

4. Вивчіть думку А.С. Макаренка про авторитет (лекції про виховання дітей). Докажіть, що «авторитет подавления» – «самый страшный сорт авторитета».

5. Напишіть міні-твори «Мій дім», «Психологічний портрет моєї родини».

6. Згадайте біографії видатних людей або героїв художніх творів, у житті яких значну роль зіграли бабусі.

7. Завжди жінку вважали берегинею оселі. Поясніть, які саме якості жінки забезпечують успіх цієї місії – зберігати свій дім. Чи маєте Ви такі самі якості ?

8. Випишіть висловлювання, у яких відображені родинні звичаї. Які з цих висловлювань є актуальними сьогодні, а які є застарілими ?

Розділ 5. Виховання дитини у родині

5.1. Родина як фактор виховання.

5.2. Принципи виховання у родині.

5.3. Особливості родинного виховання.

5.4. «Пограйте зі мною !».

5.5. Методи виховання у родині.

Завдання для студентів

1. Прочитайте книгу Ю.П. Азарова «Семейная педагогика. Педагогика любви и свободы»: а) поясніть зміст її назви; б) выпишіть методи та прийоми виховання, які є специфічними для родини.

2. Обґрунтуйте думку про те, що родина є важливим фактором виховання.

3. Підберіть три-чотири колискові пісні різних народів; проаналізуйте закладені в них цілі виховання; визначіть, виразниками яких загальнолюдських або національних цінностей вони є.

4. Як Ви розумієте слова А.В. Петровського, що «Сакраментальное всепрощающее: «Ничего, он ещё маленький !» – ничем не оправданна подачка взрослого, которая способна только испортить малыша»? Наведіть приклади зі свого досвіду, коли тими словами батьки виправдовували свої помилки у вихованні.

5. Американський психотерапевт, яка займається проблемами родини та брака, Сестла Р. Бенуа у книзі «Когда одной любви недостаточно» дає «Психологический билль о правах ребенка». Вивчіть цю книгу та висловіть свою думку про те, чи враховують сучасні батьки права дитини, чому виникають порушення цих прав, як треба запобігти порушенням прав дитини у повсякденні.

6. Вивчіть книгу Н.А. Короткова, Н.Я. Михайленко «Как играть с ребенком». Випишіть найбільш цікаві, з Вашої точки зору, поради, рекомендації батькам про формування у дітей ігрової діяльності.

7. Надайте приклади ефективного, доцільного використання методів виховання у родині.

Розділ 6. Родина у системі виховних інститутів

- 6.1. Родина та інші виховні інститути.
- 6.2. Нова філософія взаємодії родини та дошкільного закладу.
- 6.3. Психолого-педагогічні основи взаємодії родини та педагогів.
- 6.4. Особливості взаємодії педагогів з різними типами родин.
- 6.5. Підготовка дитини до дошкільного закладу.
- 6.6. Підготовка дітей до школи.

Завдання для студентів

1. Прочитайте книгу В.П. Дубрової «Теоретико-методические основы взаимодействия детского сада с семьей: Учебное пособие». Випишіть причини, які запобігають гармонізації взаємовідносин між педагогами та батьками. Вивчіть розділ «Формы работы с родителями».
2. Сформулюйте типові труднощі педагога у спілкуванні з батьками.
3. Уявіть собі, що Ви – вчитель початкової школи. Йде процес комплектування першого класу. Складіть лист-пам'ятку «Разом допоможемо дитині адаптуватися до школи» для батьків дітей, що йдуть до першого класу.
4. Вивчіть іноземний досвід організації родинних материнських центрів.

Розділ 7. Шляхи підвищення педагогічної культури

- 7.1. Поняття про педагогічну культуру.
- 7.2. Роль дошкільного закладу та школи у процесі підвищення педагогічної культури родини.
- 7.3. Зарубіжний досвід підвищення педагогічної культури родини.

Завдання для студентів

1. Познайомтесь з одним із журналів, адресованих сучасній родині, та підготуйте до його реклами. Цю рекламу запропонуйте на практичному занятті.
2. Продумайте та напишіть сценарій зустрічі з батьками дитини «Давайте познайомимось» та сценарій круглого столу «Виховання добром».
3. Познайомтесь з книгою Ю. Хямяляйнен «Воспитание родителей: концепции, направления и перспективы». Вивчіть одну з наведених у книзі моделей виховання батьків та зробіть її аналіз.

4. Підберіть дві-три книги або журнальні статті, які стосуються проблем виховання. Продумайте, як найкраще ознайомити з цією інформацією батьків дітей, до яких Ви прийшли у дитячий садочок або школу на практику.

5. Поясніть, чому у багатьох країнах допомога батькам у вихованні дітей розглядається не тільки у педагогічному, але й у соціальному аспектах.

6. Висловіть свої пропозиції щодо покращення педагогічної культури батьків у тому закладі освіти, де Ви проходите практику.

7. Які саме Ви маєте можливості участі у процесі покращення педагогічної культури батьків, котрі мають дітей дошкільного та шкільного віку ?

Розділ 8. Методи вивчення родини

8.1. Сучасні підходи щодо вивчення родини.

8.2. Вивчення родинного досвіду виховання.

8.3. Родина очима дитини.

Завдання для студентів

1. Вам потрібно пояснити молодому спеціалісту необхідність вивчення досвіду родинного виховання. Як Ви це зробите: зможете довести доцільність використання різних методів вивчення родини та родинного виховання ; обґрунтуєте необхідність розвитку професійно значущих якостей (тактовність, педагогічний оптимізм, педагогічна зіркість, емпатія та ін.); допоможете зрозуміти різні напрями практичного «застосування» отриманих знань про особливості родинного виховання ?

2. Поясніть, чому педагог повинен уявляти собі, як батьки тієї або іншої дитини відносяться до дошкільного закладу, до школи; що вони очікують від громадського виховання. Визначіть методику вивчення відношення батьків до дошкільного закладу, до школи.

3. Уявіть, що Вас турбує недостатня сформованість культурно-гігієнічних навичок у дітей групи того закладу, у якому Ви проходите педагогічну практику. За допомогою яких методів Ви будете вивчати досвід родин у вихованні цих навичок ?

4. Складіть план спеціально створеної педагогічної ситуації, яка передбачає неформальне спілкування педагога, батьків, дітей. Поясніть, який саме досвід зможе педагог використати у подальшій своїй роботі, як він зможе розширити коло своїх уявлень об особливостях родинного виховання.

5. Запропонуйте методику виявлення у дітей уявлень про працю їх батьків.

6. Поясніть сутність проєктивних методик. Сформулюйте рекомендації щодо їх застосування.

Розділ 9. Педагог у родині

9.1. Родинний педагог.

9.2. Соціальний педагог родинного типу.

Завдання для студентів

1. Вивчіть розділ «Разговоры с детьми» з книги В.Ф. Одоевського «Руководство для гувернанток», виявіть вимоги щодо родинного вихователя.

2. Наведіть приклади з літературних творів, в яких описується родинне виховання за участю бонни, гувернантки, гувернера. Як саме поводитись ці люди, які у них були стосунки з вихованцями?

3. Уявляєте Ви себе у ролі родинного вихователя ? Чи готові Ви до цієї ролі психологічно ? Чи вважаєте Ви, що впораєтесь з цим ? У чому Ви бачите складність роботи родинного педагога ? Чи є ця робота більш важкою, ніж у дошкільному закладі або у школі ?

4. Які, на Вашу думку, традиції благодійності можливо використати сьогодні ? Які Ви бачите форми включення дітей у цю діяльність ?

Розділ 10. Виховання майбутнього члена родини

10.1. Необхідність виховання майбутнього члена родини.

10.2. Формування у дитини уявлень про родину.

10.3. Знайомство з економікою родини.

10.4. «Звідки беруться діти?».

10.5. Статеве виховання.

Завдання для студентів

1. Складіть програму ознайомлення дітей з особливостями соціального оточення, з реаліями соціального життя.
2. Сформулюйте рекомендації для педагога щодо формування у дітей уявлень про родину.
3. Складіть програму «Економіка для дітей» або «Економіка та дитина». Поясніть необхідність економічного виховання дитини у таких напрямках: знайомство дитини з грошима, з рекламою і т.п.
4. Повторіть матеріал про механізми виховання (розділ 4). Роздивіться напрями статевого виховання дітей скрізь призму цих механізмів.
5. Курс психології надав Вам знання про психологічні особливості, які притаманні хлопчикам та дівчаткам. Спираючись на них, складіть рекомендації щодо родинного виховання сина чи доньки.
6. Підберіть приклади народної творчості для дітей, котрі супроводжують повсякденне життя дитини у родині, ігри дитини, досягнення у розвитку дитини.
7. Розробіть конспект занять з дітьми старшого дошкільного або молодшого шкільного віку на теми: «Сила родини – в єдності», «Як родина відпочиває», «Родинні професії» та ін.
8. Проаналізуйте роль родини у процесі статевої соціалізації дитини. Обґрунтуйте її значущість.
9. Доведіть необхідність спілкування дитини з однолітками, з дітьми різного віку.
10. Доведіть, що група однолітків має дуже великий вплив на розвиток дитини, на процес формування її статево-рольової поведінки.
11. Проаналізуйте можливості сюжетно-рольових ігор дитини, їх вплив на розвиток статевої ідентичності дітей.

Список рекомендованої літератури

1. Амонашвили Ш.А. Здравствуйте, дети! – М.: Просвещение, 1983.
2. Амонашвили Ш.А. Как живете, дети? – М.: Просвещение, 1986.
3. Амонашвили Ш.А. Как любить детей. – Донецк: Ноулідж, 2010.
4. Бех І.Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. Педагогіка і психологія. – 1999. - № 3.
5. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Вид. центр „Академія”, 2003.
6. Володарська М.О. Батьківські збори 1-4 кл. – К.: Ранок, 2008.
7. Галузинський В.М., Євнух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навч. посібник. – К., 1995.
8. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1997.
9. Корчак Януш. Избранные произведения. – М.: Педагогіка, 1979.
10. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 2000.
11. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
12. Кузьминський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. – К.: Знання – Прес, 2008.
13. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций: Учеб. пособие – М.: Юрайт, 1998.
14. Майшева В.А. Работа с родителями. – М.: Просвещение, 1982.
15. Макаренко А.С. Воспитание в семье и школе/ Избр. произв.: В 3-х т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1985.
16. Макаренко А.С. Методи виховання // Твори: в 7-ми т. – Т.5. – К.: Рад. школа, 1954.
17. Макаренко А.С. Семья и воспитание детей // Избр. произв.: В 3-х т. – К.: Рад. школа, 1985.
18. Макаренко А.С. Советы родителям // Избр. Произв.: В 3-х т. – Т. 3. – К.: Рад. школа, 1985.
19. Мартинюк І.В. Національне виховання: теорія і методологія. – К., 1995.
20. Методика воспитательной работы / Под ред. Л.И. Рувинского. – М.: Просвещение, 1989.
21. Натанзон Э.Ш. Приемы педагогического воздействия. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1972.
22. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник. – К.: Просвіта, 2000.
23. Омеляненко В.Л., Мельничук С.Г., Омеляненко С.В. Педагогіка: Навч. посібник. – Кіровоград, 2000.
24. Постовий В.Г. Педагогічні задачі і завдання для батьків. – К.: Рад. школа, 2004.
25. Поташник М.М., Вульффов Б.Э. Педагогические ситуации. – М.: Педагогика, 1983.
26. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової. – К., 2000.
27. Соловейчик С. Педагогика для всех. – М.: Педагогика, 1990.

28. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К.: Рад. школа, 1979.
29. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1976.
30. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибр. Твори: У 5-ти т. – К., 1976. – Т. 1.
31. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям // Вибр. Твори: У 5-ти т. – К., 1976. – Т.2.
32. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
33. Чернышов А.С. Практикум по решению конфликтных педагогических ситуаций. – М.: Педагогическое общество России, 1999.
34. Шаталов В.Ф. Педагогическая проза. – М.: Педагогика, 1980.

Навчальне видання

Переворська Олена Ігорівна
Приходько Тетяна Павлівна

Методичні рекомендації та завдання
для самостійної роботи з курсу "Родинна педагогіка"
студентам денної та заочної форм навчання

Видання друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор *Біла К.О.*
Оригінальний макет *Біла К.О.*

Підписано до друку 23.01.15. Формат 60х84/16 .
Папір друкарський. Друк плоский.
Ум. друк. арк. 0,48. Тираж 50 пр.

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К.О.
Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402
тел. + 38 (067) 972-90-71